

О.С. Сулима

НІМЕЦЬКІ НОВОРІЧНІ ТА РІЗДВЯНІ ПОШТІВКИ ЕПОХИ МОДЕРНУ ІЗ КОЛЕКЦІЇ ПОЛТАВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО

У статті охарактеризована колекція художніх поштових карток кін. XIX – поч. XX ст. з привітаннями до Різдва та Нового року (описані етапи формування збірки, встановлені видавці та уточнене датування). Дослідження зосереджене на поштівках німецьких типографій – лідерів серед зарубіжних видавництв, що випускали продукцію для ринку Російської імперії. Особлива увага приділена семіотичному аналізу символів та образів, що використані ілюстраторами для створення святкового настрою поштових карток. Вітальні поштові листівки містять закодовані послання, звичні для людей модерної доби, однак на сучасному історичному етапі вони втратили первісні ознаки та потребують додаткових роз'яснень. Наведений анований список німецьких різдвяних та новорічних поштівок кін. XIX – поч. XX ст. із зібрання Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Ключові слова: вітальна поштова листівка, художня листівка, видавництво, різдвяні символи, Новий рік, Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського.

Поштівки – цінні свідки масової культури кінця XIX – початку XX ст. Вони уособлювали і формували новий стиль комунікації. Спілкування за допомогою поштових карток від початку їх появи було доступним, швидким і поширеним способом поштових відправлень.

Із усього масиву поштових карток найбільш перспективними для вивчення є вітальні поштівки. Адже яскраві вітальні листівки дають змогу дослідити суспільні звичаї та святкові символи епохи модерну, дозволяють відновити закодовані послання, первісні ознаки яких частково утрачені на сучасному етапі.

Поштові листівки як об'єкт наукових розвідок розглядають за кількома напрямками: по-перше, їх вивчають як вид поштової кореспонденції та об'єкт колекціонування (М. Забочень [1], Н. Тагрін, Е. Файнштейн, Л. Шабельська, А. Шестиміров); по-друге, аналізують листівки як друковану продукцію і твір графічного мистецтва (А. Сидоров, А. Родіонова, М. Нашокіна, М. Чапкіна); по-третє, встановлюють інформаційну цінність документальної листівки як історичного джерела (П. Позняк, С. П'ятериков). Методики аналізу та етапи дослідницької процедури окреслені у розвідках І. Дробної [2], І. Ковальченка, Л. Мельника, Н. Лаврук [3; 4], А. Ларіної [5], М. Самбур та ін. Окремо варто виділити розвідки Л. Амірханова [6], Л. Бутильської [7], Е. Іванова [8], Е. Коровіної [9], які комплексно вивчають новорічні та різдвяні листівки.

Основні цілі дослідження: всебічний аналіз музейної збірки німецьких вітальних поштівок кінця XIX – початку XX ст. (визначення видавця, датування та декодування зображених символів); встановлення перспектив її використання у виставковій, науковій та видавничій діяльності закладу; інтеграція отриманих даних до сучасного наукового дискурсу.

Підгрупа «Новорічні та різдвяні поштівки кінця XIX – початку XX ст.» філокартичної колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (далі ПКМВК) нараховує 34 одиниці. Це друковані видання різних європейських фірм: Великобританії, Швеції, Німеччини, Австро-Угорщини тощо. Однак, найбільшим імпортером святкової продукції на ринки Російської імперії була Німеччина. Її презентують 18 поштових листівок.

Формування підгрупи «Німецькі новорічні та різдвяні поштівки» у фондах ПКМВК розпочалося у 2010 р., коли полтавка Людмила Іванівна Макаренко подарувала музею 11 поштівок початку XX ст., серед яких 4 були випущені у Німеччині. Їх свого часу отримала та тривалий час зберігала її бабуся – Анісія Костянтинівна Павлова (1886, с. Довжик Сумської обл. – 1965, Полтава) (Акт № 18 від 25.02.2010).

Ще одна поштова картка з цікавою для нас тематикою у 2012 р. надійшла до фондів закладу від полтавки Алли Миколаївни Тригуб (Акт № 119 від 25.06.2012). Із приватного архіву Ростислава Васильовича Ганжі (1924–2008) – ботаніка, міколога, кандидата біологічних наук, його дружина Ніна Костянтинівна Ганжа передала до музею вітальну листівку з написами німецькою мовою (Акт № 6014 від 13.02.2013).

Суттєво збільшилася музейна філокартична колекція у 2017 р., коли було куплено більше сотні поштових карток епохи модерну у полтавського колекціонера Юрія Євгеновича Меліхова (Акт № 121 від 19.04.2017; Акт № 169 від 03.11.2017). Серед придбаної типографської продукції 11 одиниць – дорадянські вітальні поштівки, що мають німецьке походження.

Останнє поповнення збірки відбулося у 2020 р. До фондів ПКМВК 4 поштових картки початку XX ст. передав уже згаданий Ю. Меліхов, серед них знаходилася одна німецька вітальна (Акт № 204 від 11.11.2020).

Спираючись на класифікацію ілюстративних поштових листівок, запропоновану відомим колекціонером М. Забоченем, можемо віднести досліджені музейні предмети до загальної групи художніх (мальованих) листівок [1, с. 10]. Поглиблюючи систематизацію, на базі методики сучасної дослідниці Н. Лаврук за призначенням виокремлюється образно-тематична група «Листівки до свят» [4, с. 185–186].

Важливим аспектом атрибуції поштових карток є встановлення дати їх випуску. Спираючись на методику української філокартистки І. Дробної [2, с. 278], авторами були визначені ймовірні хронологічні рамки для кожного окремого музейного предмета (див. Анований список).

Фірми Німеччини лідирували серед зарубіжних видавництв, що випускали поштівки для Російської імперії. У музейній колекції представлена типографська продукція підприємств із Берліна, Дрездена та Лейпцига.

Серед досліджуваних музейних предметів дві поштові листівки побачили світ завдяки берлінсько-

Анотований список німецьких різдвяних і новорічних поштівок кін. XIX – поч. XX ст. із зібрання ПКМВК

№ п/п	Облікові позначення	Короткий опис	Видавництво, місце випуску	Датування
1.	ПКМВК 83893 Д 11148	Поштова листівка «Сь Рождествомъ Христовымъ»	Німеччина	1905–1910-ті рр.
2.	ПКМВК 83894 Д 11149	Поштова листівка «Сь Новымъ Годомъ»	EAS. Берлін	1909–1914 рр.
3.	ПКМВК 83895 Д 11150	Поштова фотолистівка «Сь Рождествомъ Христовымъ»	НВ. Берлін	1909–1910-ті рр.
4.	ПКМВК 83897 Д 11152	Поштова фотолистівка	K.V.i.B. Берлін	1905–1910-ті рр.
5.	ПКМВК 85997 Д 11480	Поштова листівка «Сь Праздникомъ»	SB. Берлін	1905–1910-ті рр.
6.	ПКМВК 91236 Д 12303	Поштова листівка «Сь Новымъ годомъ»	EAS. Берлін	1900–1905 рр.
7.	ПКМВК 91237 Д 12304	Поштова листівка «Сь Рождествомъ Христовымъ!» № 2147	SB. Берлін	1905–1910-ті рр.
8.	ПКМВК 91240 Д 12307	Поштова листівка «Сь Рождествомъ Христовымъ!» № 14559	M.S.i.B. Берлін	1905–1910 рр.
9.	ПКМВК 91247 Д 12314	Поштова фотолистівка «Сь Рождествомъ Христовымъ!»	P.H. Берлін	1905–1910-ті рр.
10.	ПКМВК 91248 Д 12315	Поштова листівка «Сь Рождествомъ Христовымъ!»	M.&B.R. Берлін	1907–1912 рр.
11.	ПКМВК 91380 Д 12319	Відкритий лист «1902». Серія 16	Німеччина	1901 р.
12.	ПКМВК 91381 Д 12320	Відкритий лист «Fröhliche Weihnachten»	Німеччина	1900–1902 рр.
13.	ПКМВК 91382 Д 12321	Відкритий лист «Niches Neujahr»	Німеччина	1903 р.
14.	ПКМВК 91383 Д 12322	Відкритий лист «Fröhliche Weihnachten»	Німеччина	1900–1905 рр.
15.	ПКМВК 91384 Д 12323	Відкритий лист «Glöckliches Neujahr». № 4151	Winkler&Voigi. Лейпциг	1890-ті-1900 рр.
16.	ПКМВК 91386 Д 12325	Відкритий лист «Viel Glück»	Німеччина	1900–1902 рр.
17.	ПКМВК 94039 Д 12573	Поштова листівка «С Новым годом». Серія 4150	HWB. Берлін	1905–1910-ті рр.
18.	Нд 3572	Відкритий лист «Die besten Weihnachtsgaïsse!»	ERIKA. Дрезден	1903–1904 рр.

Рис. 1. Поштова листівка «Сь Рождествомъ Христовымъ!». 1907–1912 рр.

му видавництву «EAS» – аббревіатура, якою маркірував свою продукцію видавець Е.А. Швердтфегер («E.A. Schwerdtfeger & Co»). Це одна з найстаріших видавничих фірм у Берліні, що розпочала свою діяльність у 1894 р. [9, с. 214–216]. Із видавництвом Е.А. Швердтфегера співпрацювали дрібніші друкарі, наприклад, берлінський «Heliophot» Петера Міхеліса (Peter Michaelis). Ця фірма позначала продукцію літерами «НВ» [10].

Одна поштова картка була випущена компанією «Moriz & Barschall» (Моріц і Баршаль), що працювала упродовж 1907–1935 рр. та кілька разів змінювала місцезнаходження своїх потужностей. Упродовж

1907–1912 рр. вони знаходились у м. Ріксдорф (звідки аббревіатура «M.&B.R.») [11].

У музейній збірці зберігається ошатна поштівка берлінської фірми Мартіна Шлезінгера (E., Martin Schlesinger, Berlin). Друкар маркірував свою продукцію аббревіатурою «M.S.i.B.». Для російського ринку видавець спеціально випускав товари у 1909–1917 рр. [9, с. 193].

Дві поштові картки побачили світ завдяки берлінському видавництву «SB». Цією аббревіатурою позначав свою продукцію Селмар Байер (Selmar Bayer), який випускав поштові картки з кінця 1890-х рр. [9, с. 190].

На одному відкритому листі вміщений логотип акціонерного

товариства «ERIKA» (нім. «Вереск»), заснованого Полом Зюссом (Paul Suess) у Дрездені. Воно існувало у 1886–1915 рр. [9, с. 139].

Серія вітальних поштівок із янголятами була випущена фірмою «Winkler & Voigt» (Вінклер і Войгт), що працювала у Лейпцизі [12].

Також вдалося розшифрувати аббревіатури кількох берлінських видавництв: «PH» – Photochemie, Berlin (Фотохімія); «K.V.i.B.» – «Kunstanstalt Voremburg, Berlin» (Кунстанстальт Форемберг) «HWB» – «Hermann Wolff, Berlin» (Герман Вольф) [10].

Кілька поштових карток не мають жодних фірмо-

вих позначок, що допомогли б ідентифікувати їх видавців, однак сюжети, написи, зокрема «Printed in Germany» («Надруковано в Німеччині»), та традиційні привітання німецькою мовою указують на країну-виробника.

Музейне зібрання носіїв письмової та іконографічної інформації складає унікальну енциклопедію суспільного життя людей епохи модерну. Візуальними засобами вітальні поштові картки транслюють знання про загальноприйняті символи та звичаї святкової культури кінця XIX – початку XX ст.

Для створення ілюстрацій різдвяних та новорічних поштових листівок художники послуговувалися визначеним набором символів, які хоч і поєднувалися в різних композиціях, все ж мали чітку інтерпретацію. Поштівка з гратуляціями містила зашифровані послання, які легко декодувала людина модерної доби. Зупинимося на семіотичному аналізові культурем, уміщених на поштових картках із колекції ПКМВК.

Однією з головних культурем, пов'язаних із зимовими святами, з XIX ст. була ялинка. У Російській імперії звичай розміщувати в будинках на зимові свята вічнозелені деревця з'явився за часів правління Миколи I. Його дружина, імператриця Олександра Федорівна, уроджена принцеса Шарлотта з Пруссії, перенесла до Росії традицію прикрашати житло ялинкою з палаючими свічками [7, с. 144]. Тому найпоширенішими ілюстраціями відкритих листів досліджуваного періоду були сюжети з новорічною ялинкою – наднаціональним символом [6, с. 3]. У розглянутій підгрупі їх 6. Зелена красуня введена до різних композицій: святкова ялинка, під якою розкладені подарунки (Д 11152); процес прикрашання деревця (Д 12320); гілочка розміщена біля основного сюжету (Д 12307); колючу лапу тримають головні герої (Д 11150; Д 12314); деталь засніженого пейзажу (Д 11148; Нд 3572).

Ключовий символ зимових свят – Дід Мороз. Його образ складався протягом багатьох століть, трансформуючись до сучасного стану. Неодмінною його ознакою є велика біла борода, яка здавна символізувала мудрість та чаклунство [7, с. 144]. Образ Діда Мороза зустрічався переважно на різдвяних відкритих листах, бо до німецьких дітей він приходив на Різдво та мав ім'я Weihnachtsmann – Різдвяний Дід [8, с. 9]. У колекції ПКМВК зберігається лише одна поштова картка епохи модерну, ілюстрована сюжетом із Дідом Морозом (Д 12315) (Рис. 1). Поштовий бланк прикрашений

Рис. 2. Відкритий лист «1902». 1901 р.

сценою зустрічі двох хлопчиків та Різдвяного Діда у червоній довгій шубі та шапці, з білою густою бородою, великим міхом з різноманітними подарунками. Зображення святкових сюрпризів уміщені ще на двох відкритих листах – Д 11150; Д 11152. Це спортивний інвентар, різноманітні іграшки, книги, фрукти.

Крім Діда Мороза, на вітальних листівках можна зустріти зображення янголів, які у німецькій традиції уособлювали Різдво. Поміж досліджуваних музейних предметів цими образами прикрашені 4. На ілюстраціях відкритих листів янголів зображували переважно у вигляді дітей (Д 12319; Д 12320; Д 12321; Д 12323), рідше – молодих красивих дівчат [8, с. 226].

На окрему увагу заслуговують ілюстрації поштових карток, які виконані як зимові пейзажі, адже, крім снігу, глибоке смислове навантаження мають й інші об'єкти. Ландшафти та види природи символізують настрій, виражений візуальними образами. Річки, струмки, озера, мости, човни та вітряки типові для оформлення німецьких відкритих листів [8, с. 174]. Таких поштівок у збірці 7, на двох із них пейзажі виступають фоном до основного сюжету, – Д 11148; Д 11150; Д 12304; Д 12307; Д 12320; Д 12573; Нд 3572. На кількох різдвяних поштівках намальовані храми та дзвіниці – Д 12304; Д 12307; Д 12320; Нд 3572. Церква – центр світу общини і належить до сакрального простору – іншого, ніж оточуюче його буденне середовище. Зображення храму на привітальних листівках співвідноситься з чистотою першопочаткового світу, з присутністю Бога, із самим фактом релігійного свята [8, с. 182].

Основні ритуали зустрічі Різдва та Нового року виконувалися вночі, тому вона стійко асоціюється з цими святами [7, с. 146]. Наприклад, поштова картка берлінського видавництва «SB» декорована багаторівневою

Рис. 3. Відкритий лист «Viel Glück». 1900–1902 рр.

композицією (Д 12304). У центральній частині зображено храм із дзвіницею, до якого протоптана стежка. Сакральний характер доповнює декоративна арка з падуба, якою обрамлений основний малюнок. Арка – символ духовного життя та небосхилу. Вона ніби запрошує глядача увійти в цей чудовий намальований пейзаж і, навпаки, дозволяє святковому світу проникнути в буденний [8, с. 204]. Темно-синє небо над аркою усипане п'ятипроменевими зірками.

На художніх листівках епохи модерну часто зустрічаються зображення дзвонів. У Німеччині вважали, що новорічні дзвоніві мелодії благословляють урожай льону та вівса [8, с. 149]. У досліджуваній підгрупі лише на одній поштівці знаходимо детальне зображення дзвону, на якому вміщені слова різдвяної молитви: «Ehre sei Gott in der Höhe» (з нім. «Слава в вишніх Богу») (Д 12322).

Одними з найпоширеніших елементів оформлення новорічних листівок є годинники, календарі та цифри року. У збірці вітальних поштівок такий декор міститься на 3-х музейних предметах – Д 12307; Д 12319; Д 12321. Дві поштівки – Д 12319; Д 12321 – містять цифри майбутніх років – 1902 та 1904 відповідно. До створення сюжету поштової картки «Die Erfindungen» (з нім.

«Винаходи») художник підійшов креативно (Д 12319). Біля кожної цифри розміщені янголи, які взаємодіють із різними приладами, ювілеї винайдення яких припали на 1902 р.: «Farbphotographie» (1892 – кольорова фотографія Г. Ліппмана); «Dampfkraft» (1712 – паровий двигун Т. Ньюкомена); «Electricität» (1802 – електрична дуга В. Петрова); «Luftschiffahrt» (1852 – дирижабль А. Жиффара). Така поштівка збагачувала кругозір адресата, нагадуючи про досягнення людства за останні 200 років (Рис. 2).

Поширеною оздобою західноєвропейських новорічних та різдвяних гратуляцій були зображення квітів. За підрахунками дослідника листівок Є. Іванова, флоральні мотиви зустрічаються на кожній 4–5-й новорічній та на кожній 10-й різдвяній листівці, виданій до 1917 р. [8, с. 191]. Квітам притаманна подвійна символіка, значення якої різняться на різдвяних та новорічних поштових картках. Флора на різдвяних листівках уособлює славу, святість, велич і жертвність немовля Ісуса і Діви Марії. На новорічних листівках вона транслює побажання. Найчастіше на вітальних поштівках зустрічаються зображення троянд, незабудок і фіалок [8, с. 193]. До ілюстрацій двох новорічних поштових карток уведено незабудки (Д 11149; Д 12303), однієї різдвяної – фіалки (Д 12322), однієї новорічної – троянди (Д 12323). Незабудки у багатьох народів – символ розлуки, постійності, вірності та справжнього кохання. Фіалка втілює невинність, скромність, красу, вірність. Троянда на різдвяних поштівках уособлює милосердя та всепрощення, на новорічних – завершеність, красу, невинність [8, с. 194].

Ще один рослинний символ, який зустрічається на західноєвропейських листівках, – конюшина. «Трилисник» уособлює єдність та гармонію, рівновагу, божественну тріаду, потрійний союз тіла, душі та духу [8, с. 195]. Однак, частіше на поштівці вміщували зображення «удачливої», рідкісної в природі конюшини з чотирма листочками (Д 12303; Д 12325).

Сюжет новорічної поштівки з обліковими позначеннями Д 12325 напрочуд вигадливий (Рис. 3). Окрім «щасливої» конюшини зображені гном, що стоїть на мухоморі, підкова у кутку, павук із павутиною, в якій заплутались сонечка. Такі поєднання у ХІХ – на початку ХХ ст. вважались ледь не класичними, адже всі ці образи разом виглядали казково і святково. Гноми – мешканці землі, її духи, які мають владу над стихіями. Символізували приховані сили, майстерність, знання [8, с. 232]. Гриб – один із знаків удачі, а отруйний мухомор уособлює щасливий випадок, успіх у складних справах; його зображення покликане принести багатство [13, с. 79]. На різдвяних поштівках прижилися і комахи – жуки, павуки, божі корівки, які пов'язані з побажаннями щастя. Німецька назва сонечка *Marienkäfer* – «жук Марії», бо вважається комахою Божої Матері.

Для європейців Новий рік та Різдво оповиті світським характером. У привітальних листівках до зимо-

вих свят поряд із християнською символікою міститься багато знаків дохристиянського і світського походження. Привітання з християнським святом більше означаються іконографічно, ніж обумовлюються їх внутрішнім змістом. Традиції та звичаї з часом трансформувалися, втратили своє глибинне первісне значення, а свята почали сприймати як цікаві розваги [8, с. 212]. Загалом, людина вміщена в головний фокус німецьких ілюстрацій святкових гратуляцій.

Головні аспекти атрибуції музейної збірки німецьких вітальних поштівок кінця XIX – початку XX ст. зосереджені у «Анотованому списку...», наведеному вище. Художні поштові картки містять у собі пласт візуальної та текстової інформації, вивчення якої збагачує знання сучасників щодо особливостей святкової культури попередніх поколінь. Ці музейні предмети можуть бути використані як для доповнення існуючих експозицій із метою посилення їх атрактивності, так і для побудови тематичних виставок, видання репродукційних комплектів поштових листівок, каталогів, буклетів тощо. Окрім того, вони стануть у нагоді дослідникам, що вивчають актуальний розділ сучасної гуманітаристики – історію повсякдення, адже поштівка – це своєрідне дзеркало, в якому відображаються смаки, художні особливості та специфіка сприйняття світу людиною доби модерну.

ДЖЕРЕЛА

1. Забочень М. Филокартия. Москва : Связь, 1973. 104 с.
2. Дробна І. Джерелознавчий аналіз документальних листівок: етапи дослідницької процедури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Історичні науки. Вип. 2. 2008. С. 274–281.
3. Лаврук Н. Листівка як соціокультурний феномен початку XX століття (виникнення, трансформація, функції). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 16. Т. II. Рівне, 2010. С. 39–47.
4. Лаврук Н. Типологія українських листівок кінця XIX – початку XX ст. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. Вип. 6. 2009. С. 184–193.
5. Ларина А. Иллюстрированная открытка: вопросы атрибуции. *Вестник Российской государственной гуманитарной университета*. № 6. 2012. С. 214–224.
6. Амирханов Л. Новый год в старых открытках. *История Петербурга*. № 6 (64). 2011. С. 3–5.
7. Бутылская Л. Социокультурные аспекты изучения русской новогодней открытки. *Гуманитарный вектор*. Серия: Филология, востоковедение. № 4 (36). 2013. С. 141–148.
8. Иванов Е. Новый год и Рождество в открытках. Санкт-Петербург : Искусство, 2000. 334 с.
9. Коровина Е. Легенды, символы и традиции Рождества и Нового года. Москва : Центрополиграф, 2015. 414 с.
10. Real Photo Card Publisher / Printer Trademarks, Logo's and other imprints [Електронний ресурс]. URL: http://www.tpa-project.info/html/body_rp_trademarks_1.html (дата звернення: 19.01.2021)
11. M.&B.N., Moriz & Barschall, Neukoelln [Електронний ресурс]. URL: http://www.tpa-project.info/html/body_moriz_barschall.html (дата звернення: 19.01.2021)
12. Guide to Publisher's Initials [Електронний ресурс]. URL: <http://www.metropostcard.com/guideinitials.html> (дата звернення: 19.01.2021)
13. Туниманов А. Символы на праздничных открытках. *ЖУК*. № 2 (25). 2010. С. 76–79.

Sulyma O.S. German New Year and Christmas post cards of the modern time in the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum Collection. *Postcards of the late 19th – early 20th cc. are valuable written and iconographic data medium. They are important part of unique encyclopedia of social life of the Modernist Time. The article contains characteristic of pictorial postcards collection of the mentioned period*

with Christmas and New Year greetings. Using historic source research instruments, method of inner and outer source critic in particular, attribution of research objects was made, including stages of gathering forming description, finding publishers and dating each of chosen museum objects. The research is concentrated at postcards of German publish houses – leaders among foreign publishers, that released production in Russian Empire. There are 18 units of German production among 34 objects of subgroup “New Year and Christmas postcards of the late 19th – early 20th cc.” in the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum deltitological collection.

Special attention is paid to semiotic analysis of symbols and characters, and also most widespread cultural structures, that were used by illustrators for creating holiday mood of postcards. Greeting postcards contain hidden messages, ordinary for people of the Modernist Time, though they lost their meaning at the current historic stage and need special explanations. In particular, such popular New Year and Christmas symbols as Father Christmas, winter landscapes, religious buildings, archways, bells, stars, calendars, floral and zoomorphic motives, fairytale characters – dwarves, angels etc. are decoded. Tradition of New Year cultural structure – elm-tree – is observe separately.

Results of investigation are concentrated in annotated list of German Christmas and New Year postcards of the late 19th – early 20th cc. in the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum gathering.

Key words: greeting post card, picture card, publishing house, Christmas symbols, New Year, the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum.

REFERENCES

1. Zaboichen', M. (1973). *Filokartija [Deltilygy]*. Moskva: Svjaz'. [in Russian].
2. Drobna, I. (2008). Dzhereloznavchyi analiz dokumentalnykh lystivok: etapy doslidnytskoi protsedury [Source analysis of documental postcards: stages of research]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka*, issue 2, pp. 274–281. [in Ukrainian].
3. Lavruk, N. (2010). Lystivka yak sotsiokulturnyi fenomen pochatku XX stolittia (vynyknennia, transformatsiia, funktsii) [Post card as socio-cultural phenomenon of the early 20th century (origin, transformation, functions)]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, issue 16, vol. 2, pp. 39–47. [in Ukrainian].
4. Lavruk, N. (2009). Typolohiia ukrainskykh lystivok kintsia XIX – pochatku XX st. [Typology of Ukrainian postcards of the late 19th – early 20th cc.]. *MIST: Mystetstvo, istoriia, suchasnist, teoriia*, issue 6, pp. 184–193. [in Ukrainian].
5. Larina, A. (2012). Illjustrirovannaja otkrytka: voprosy atribucii [Illustrated postcard: questions of attribution]. *Vestnik Rossijskogo gosudarstvennogo humanitarnogo universiteta*, 6, pp. 214–224. [in Russian].
6. Amirhanov, L. (2011). Novyj god v staryh otkrytkah [New Year in antique postcards]. *Istoriya Peterburga*, 6, pp. 3–5. [in Russian].
7. Butyl'skaja, L. (2013). Sociokul'turnye aspekty izucheniia russkoj novogodnej otkrytki [Sociocultural aspects of the study of Russian New Year postcard]. *Gumanitarnyj vektor*, 4, pp. 141–148. [in Russian].
8. Ivanov, E. (2000). *Novyj god i Rozhdestvo v otkrytkah*. [New Year and Christmas in postcards]. Sankt-Peterburg: Iskusstvo. [in Russian].
9. Korovina, E. (2015). *Legendy, simvolny i tradicii Rozhdestva i Novogo goda* [Legends, symbols and traditions of Christmas and New Year]. Moskva: Centropoligraf. [in Russian].
10. Real Photo Card Publisher / Printer Trademarks, Logo's and other imprints. Retrieved from: http://www.tpa-project.info/html/body_rp_trademarks_1.html [in English].
11. M.&B.N., Moriz & Barschall, Neukoelln. Retrieved from: http://www.tpa-project.info/html/body_moriz_barschall.html [in English].
12. Guide to Publisher's Initials. Retrieved from: <http://www.metropostcard.com/guideinitials.html> [in English].
13. Tunimanov, A. (2010). Simvolny na prazdnichnyh otkrytkah [Symbols at holiday postcards]. *ZhUK*, 2, pp. 76–79. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 23.02.2021 р.
Рекомендована до друку 28.04.2021 р.

